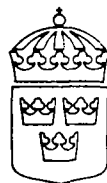

Lagutskottets betänkande

1986/87:29

om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361)

(prop. 1986/87:88)

LU
1986/87:29

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1986/87:88 vari föreslås vissa mindre ändringar i hemförsäljningslagen. Förslagen innebär dels att det belopp som varans eller tjänstens pris måste uppgå till för att lagen skall tillämpas höjs från 200 kr. till 300 kr., dels att konsumentens möjligheter att bli fri från ett avtal förbättras i några undantagssituationer.

I betänkandet behandlas också en motion som väckts under allmänna motionstiden vari yrkas att småföretagare i ökad utsträckning bör betraktas som konsument när det gäller hemförsäljningslagen.

Utskottet tillstyrker propositionen och avstyrker motionen. Till betänkandet har fogats ett särskilt yttrande.

Propositionen

I proposition 1986/87:88 föreslår regeringen (justitiedepartementet) – efter hörande av lagrådet – att riksdagen antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361).

Lagförslaget återfinns i *bilaga* till betänkandet.

Motionen

Motion väckt under allmänna motionstiden

1986/87:L810 av Kersti Johansson (c) och Stina Gustavsson (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om gränsdragning mellan konsument och egenföretagare i hemförsäljningslagen.

Utskottet

Hemförsäljningslagen (1981:1361) trädde i kraft den 1 juli 1982 och ersatte då den tidigare gällande lagen (1971:238) om hemförsäljning m. m. Syftet med lagen är att bereda konsumenter skydd vid hemförsäljning. Lagen tillämpas då näringsidkare vid hembesök eller vid telefonsamtal som utgör led i telefonförsäljning yrkesmässigt säljer lös egendom till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. Vidare tillämpas lagen då näringsidkare vid

hembesök eller telefonförsäljning mot ersättning åtar sig att utföra fortlöpande tjänster i form av underhåll eller tillsyn av egendom, undervisning eller liknande. Skyddet består främst i att lagen ger konsumenten en ovillkorlig rätt att frånträda ett bindande anbud eller avtal (ångerrätt) inom en vecka från en viss, i lagen närmare angiven dag (ångerveckan).

Med hänsyn till att hemförsäljningslagen nu har varit i kraft några år har justitiedepartementet – som ett led i en systematisk utvärdering av genomförd lagstiftning på civilrättens område – inbjudit vissa berörda myndigheter, organisationer och företag till överläggningar om lagen. Överläggningarna resulterade i att det framkom behov av vissa mindre ändringar i hemförsäljningslagen. Synpunkter på behov av ändringar har också framförts från annat håll. På grundval av vad sålunda förekommit framläggs nu i propositionen förslag om vissa ändringar i hemförsäljningslagen.

I propositionen föreslås sålunda att det belopp som varans eller tjänstens pris måste uppgå till för att lagen skall vara tillämplig höjs från 200 kr. till 300 kr. Vidare föreslås att i lagen införs ett uttryckligt undantag för försäljning av fondpapper. I fråga om konsumentens skyldighet att påtala informationsbrister föreslås följande. I de fall konsumenten vill att avtalet skall återgå på den grunden att näringsidkaren inte har iakttagit sin skyldighet att informera om ångerrätten, skall konsumenten underrätta näringsidkaren om detta inom ett år från det att konsumenten tog emot godset eller näringsidkaren började utföra en fortlöpande tjänst, i stället för som enligt gällande rätt inom ett år från det att avtalet ingicks. Slutligen föreslås i propositionen att huvudregeln för beräkningen av ångerveckan vid köp av lös egendom ändras så att det avgörande blir vid vilken tidpunkt konsumenten faktiskt tar emot godset eller en väsentlig del av det eller dessförinnan undersöker godset eller likadant gods, och inte som nu den tidpunkt då konsumenten bereds tillfälle att undersöka godset eller likadant gods. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1987.

Utskottet vill inledningsvis erinra om att stadgandet om en beloppsgräns för att lagen skall vara tillämplig infördes i den nya hemförsäljningslagen som en konsekvens av att den nya lagen – till skillnad mot den tidigare lagen – skulle gälla även vid hemförsäljning som sker mot kontant betalning. Bestämmelsen fick emellertid en generell utformning och kan tillämpas även då försäljningen sker på kredit. Stadgandet motiverades bl. a. med att konsumentens behov av skydd är mindre när försäljningen avser endast låga belopp. Mot denna bakgrund delar utskottet departementschefens uppfattning att beloppsgränsen med hänsyn till prisutvecklingen nu lämpligen bör höjas till 300 kr. Utskottet tillstyrker således propositionens förslag i nu behandlad del.

Utskottet tillstyrker vidare att försäljning av fondpapper undantas från lagens tillämpningsområde. Sådana värdehandlingar torde i allmänhet inte säljas under sådana former att hemförsäljningslagen kan bli tillämplig. I den mån det förekommer kan, såsom framhålls i propositionen, konsumenten i allmänhet inte anses vara i något direkt underläge i förhållande till säljaren.

I 4 § hemförsäljningslagen stadgas bl. a. att näringsidkaren är skyldig att på närmare angivet sätt informera konsumenten om innehållet i lagen. Enligt 5 § första stycket är konsumenten inte bunden av ett avtal som träffas vid

hemförsäljning, om föreskrifterna i 4 § inte iakttas. Om konsumenten vill att avtalet skall återgå på denna grund, skall han enligt 5 § andra stycket underrätta näringsidkaren om detta inom ett år från det att avtalet ingicks. Konsumenten har annars förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå. Av propositionen framgår att det har förekommit fall då näringsidkare har missbrukat dessa regler. Sålunda har näringsidkare i dessa fall försummat sin informationsskyldighet men ändå skickat det köpta godset till konsumenten varefter konsumenten underlåtit att hämta ut godset, som då har gått i retur till näringsidkaren. Denne har sedan förhållit sig passiv till dess att ett år har förflutit från det att avtalet ingåtts och har därefter hävdats att konsumenten varit bunden av avtalet, eftersom denne har förlorat sin rätt enligt 5 § att kräva att det skall gå åter. Liknande situationer har också uppstått när godset har levererats till konsumenten först sedan det har förflutit mer än ett år efter avtalets ingående. Enligt utskottets mening är det angeläget att motverka den sortens missbruk som redovisats. Dessutom anser utskottet att det inte finns anledning att kräva att konsumenten skall begära återgång av ett avtal på grund av formfel redan innan han har tagit emot godset eller näringsidkaren börjat utföra en fortlöpande tjänst. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att den nuvarande regeln bör ändras så att ettårstiden i stället beräknas från den tidpunkt då konsumenten tog emot godset eller näringsidkaren började utföra en fortlöpande tjänst. Propositionens förslag tillstyrks följaktligen även i denna del.

När det slutligen gäller utgångspunkten för beräkning av ångerveckan delar utskottet departementschefens bedömning att det bör vara den dag då konsumenten tog emot godset eller en väsentlig del därav eller den tidpunkt dessförinnan då konsumenten undersökte godset eller likadant gods. Såsom anförs i propositionen undviks härigenom att konsumenten, om han inte redan tidigare har undersökt godset eller likadant gods, blir bunden av ett köp av lös egendom när han inte tar emot godset utan låter det gå i retur. Dessutom medför förslaget att ångerveckan börjar löpa först när konsumenten rent faktiskt undersöker godset och inte som för närvarande redan när han genom en avi om godset fick tillfälle att göra det. Den föreslagna lösningen är enligt utskottets mening betydligt mer tillfredsställande än nuvarande ordning. Med det anförda tillstyrks propositionen också i nu behandlad del.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även en under allmänna motions-tiden i år väckt motion L810 (c) som berör frågan om vilka som betraktas som konsumenter vid tillämpning av hemförsäljningslagen. Motionärerna anför att lagen kan medföra gränsdragningsproblem när det gäller personer som både är företagare och privatperson i hemmet, och som exempel härpå nämns i motionen att allmänna reklamationsnämnden under föregående år fick in åtta anmälningar från egenföretagare som ångrat sina köp av kassaskåp. De egenföretagare som uppgivit att de skulle använda skåpet i rörelsen har inte fått någon ångerblankett eller kunnat få köpet hävt vilket däremot den fått som uppgivit att kassaskåpet skulle användas för privat bruk. En sådan gränsdragningsproblem är enligt motionärerna felaktig och egenföretagare bör därför i ökad utsträckning betraktas som konsument vad gäller hemförsäljningslagen. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Utskottet vill erinra om att hemförsäljningslagen enbart gäller försäljning till konsument och att med konsument avses en enskild person i egenskap av privatperson. Lagen gäller dock inte varje försäljning till konsument utan det krävs dessutom att det som förvärvas skall vara avsett huvudsakligen för enskilt bruk. Sistnämnda krav innebär att det som regel inte uppkommer några svårigheter att avgöra om lagen är tillämplig eller ej. Utskottet vill vidare framhålla att motsvarande konsumentbegrepp återfinns i flertalet lagar på konsumentskyddsområdet, såsom exempelvis konsumentkreditlagen (1977:981) och marknadsföringslagen (1975:1418). Syftet med konsumenträtten är nämligen att särskilt reglera rättsförhållanden mellan näringsidkare och den enskilda människan som konsument. För rättsförhållanden mellan juridiska personer eller mellan rörelseidkare gäller andra regelsystem. Med hänvisning till det anförda kan utskottet inte tillstyrka en sådan förändring i fråga om gränsdragningen mellan konsument och egenföretagare i hemförsäljningslagen som begärs i motion L810. Motionen avstyrks följaktligen.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändring i hemförsäljningslagen*
att riksdagen med bifall till proposition 1986/87:88 antar i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361).
2. beträffande *gränsdragning mellan konsument och egenföretagare i hemförsäljningslagen*
att riksdagen avslår motion 1986/87:L810.

Stockholm den 7 maj 1987

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s), Ewa Hedkvist Petersen (s) och Ulla-Britt Åbark (s).

Särskilt yttrande

Gränsdragning mellan konsument och egenföretagare i hemförsäljningslagen

Martin Olsson och Marianne Karlsson (båda c) anför:

I motion L810 (c) begärs ett tillkännagivande om att egenföretagare i ökad utsträckning bör betraktas som konsument i hemförsäljningslagens mening.

Vi delar motionärernas uppfattning att egenföretagare så långt möjligt bör jämföras med konsument i de fall då egenföretagarens ställning och situation i ett avtalsförhållande motsvarar en konsument. Som påpekas i motionen gäller detta särskilt när en person driver sitt företag i hemmet och således är både företagare och privatperson i hemmet. Enligt vår mening bör därför en översyn göras av gränsdragningen mellan egenföretagare och konsument i nu angivet syfte. En sådan översyn bör dock ej begränsas till hemförsäljningslagen utan avse hela den konsumenträttsliga lagstiftningen. Med hänsyn till att en begäran om en sådan översyn inte faller inom ramen för ifrågavarande ärende avstår vi dock från något yrkande i frågan.

Propositionens lagförslag

LU 1986/87:29

Förslag till

Bilaga

Lag om ändring i hemförsäljningslagen (1981:1361)

Härigenom föreskrivs att 1, 5 och 7 §§ hemförsäljningslagen (1981:1361) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag tillämpas då näringsidkare vid hembesök eller vid telefonsamtal som utgör led i telefonförsäljning yrkesmässigt säljer lös egendom till konsumenter för huvudsakligen enskilt bruk. Hembesök föreligger då näringsidkaren söker upp konsumenten i dennes bostad eller på någon annan plats där konsumenten inte endast för stunden befinner sig.

Lagen tillämpas också då näringsidkare, under de förutsättningar som anges i första stycket, mot ersättning åtager sig att utföra fortlöpande tjänster i form av underhåll eller tillsyn av egendom, undervisning eller liknande.

Lagen tillämpas dock ej, om det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 200 kr. Lagen tillämpas inte heller vid försäljning av livsmedel.

Lagen tillämpas dock ej, om det pris som konsumenten sammanlagt skall betala understiger 300 kr. Lagen tillämpas inte heller vid försäljning av livsmedel eller av fondpapper som avses i lagen (1985:571) om värdepappersmarknaden.

5 §

Om föreskrifterna i 4 § inte iakttas, är konsumenten inte bunden av avtalet.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall han eller hon underrätta näringsidkaren om detta inom ett år från det att avtalet ingicks. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

Vill konsumenten att avtalet skall återgå enligt första stycket, skall näringsidkaren underrättas om detta inom ett år från det att, vid köp av lös egendom, konsumenten tog emot godset eller en väsentlig del av det eller, vid avtal om en fortlöpande tjänst, näringsidkaren började utföra tjänsten. Annars har konsumenten förlorat sin rätt att kräva att avtalet skall återgå.

7 §

Vid köp av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten fick tillfälle att undersöka godset eller likadant gods, dock tidigast den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid köp av lös egendom börjar ångerveckan löpa den dag då konsumenten tog emot godset eller en väsentlig del av det eller dessförrinnan undersökte godset eller likadant gods, dock tidigast den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa.

Vid avtal om en fortlöpande tjänst börjar ångerveckan löpa den dag då de handlingar som avses i 4 § kom konsumenten till handa. Detsamma

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

LU 1986/87:29

gäller vid köp av lös egendom, om näringsidkaren skriftligen har kommit överens med konsumenten om detta i fall då

Bilaga

1. godset har tillverkats eller väsentligt ändrats efter konsumentens särskilda önskemål, eller

2. det, med hänsyn till att godset är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan börjar löpa först då konsumenten *fick tillfälle att undersöka* godset eller likadant gods.

2. det, med hänsyn till att godset är skrymmande eller av någon annan liknande anledning, inte skulle vara rimligt att ångerveckan börjar löpa först då konsumenten *tog emot godset eller en väsentlig del av det eller dessförinnan undersökte* godset eller likadant gods.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller dock äldre bestämmelser.

